

DI SAIT VO LUSÉRN

APPUNTAMENTO DELLA MINORANZA CIMBRA DI LUSERNA

Biar un di ändarn

Zo maga stian gerècht alle di laüt mochan munen z'soina a pizzle pezzar baz di ändarn. Furse pensàrtma z'soina a pizzle fürbatar, odar ertegar, ke ma arbatet mearar un pezzar baz di ändarn odar ke 'z soinda sachandar boma boazt pezzar baz alle.

Khummana schánt in ditza! Asó arbateta 'z hirn von laüt un ma makta pròprio nicht tüan. Stianante asó di sachandar makma vorstian ke alle biar munen o ke di sèllnen bodaz gilàichan soìn sichar pezzar baz di sèllnen bodaz nèttnètt tüan, asó azpe di sèllnen bodaz nèttnètt pensàrn azpe biar sichar soìn a pizzle stokhat ...un asó vürsenn.

Asó hakhpar di bèlt tortemitt, aftna sait di sèllnen azpe biar, schümma, furbat, erteg.... aft d'ändar alle di ändarn laüt.

Zèrte vert iz gest ginümma hãm lichtege oang un baiza haut zo muna z'soina pezzar baz di ändarn.

Vor vil zait di mænnen vodar gântzan bèlt, hãm gimunt z'soina ertegar, sterchar un fürbatar baz di baibar. Biavl vert habar gilüsant aftn teledjornal odar gilest afti libadar vo stördja vo laüt boda töatn di ändarn lai umbrömm da petn nèttnètt in gilài-

chege Gottarhéar? Berda gloabet in an ändarn Gottarhéar iz sichar znichtar baz biar! Rebar njänka von sèllnen bodase drossan lai umbrömm da haltn vor ändre squadre boda spil in palü. Fin vor bintsche djar perfin di sèllnen boda hãm ginützt da tschenk hânt un nèttnètt da rächt soìn khennt ägischaugget letz.

'Z mage vürkhemmen zo vennase inn tortemitt pitt laüt boda soìn sichar z'soina güatar baz du umbrömm du pist a pizzle ändarst baz se. Furse

doi haut iz nèttnètt gilàich azpe da sèll vo alln in ändarn, furse khisto vodar ändar sait vodar bèlt, furse pisto tschenkhes... furse redesto an ändra zung.

Asó iz auzgivalt vor vünfhundart djar vor alle di laüt boda hãm giredet azpe biar da afti hoachan pön von Simm Kamoünder un in di Teldar von Draitza Kamoünder, asó azpe in Laimtal, in Pránttal, Ronkoutal vo Ala, Posen, Pasubioteldar....

In Täutschlânt dar Lutero hatt gimacht bortn di "Protestént" un allz in an

**Istituto Cimbro
Kulturinstitut Lusérn**
Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.istitutocimbro.it

stroach in Beleschlânt allz daz sèll boda hatt eppaz gihatt zo tüana pinn täutsch iz khennt ägischaugget letz. Zo maga "stian in patze" vil von sèllnen boda hãm giredet azpe biar, mearar baz 10.000 laüt, hãm gimocht ähevan zo reda belesch un an lestin

saibar übarlebet biar un bintsche ändre. Sichar biar sèlbart o mochan hërta schaugbolau nèttnètt zo muna z'soina pezzar baz alle di ändarn.

Rodolfo

IL RITORNO DEL LUPO

mostra 2018

APERTA TUTTI I GIORNI

ORARIO: 10-12.30 e 14-18

MUSEO CENTRO DOCUMENTAZIONE LUSERNA
Luserna/Lusérn (TN) - www.lusern.it

Reng, schaur un plitzegar in hümbel obar Lusérn 'Z tondart azpe pan summer

Complice il caldo delle ultime settimane tra aprile e maggio, anche sulle nostre montagne non è raro che un leggero scroscio di pioggia si trasformi in un vero e proprio temporale estivo con lampi, tuoni e vento. Perché succede?

Sidar a par bochan 'z bèttar hatt ägheft zo tüana bazzege bill: est izta di sunn un in a par minüttn magatz abekhemmen in zikkln. Sa auz pa aprile, in di sèlln tang vo hitz, hattma vil gehöart tondarn un plitzegen sovl bi bar beratn in pon von summer. Di stecharstn temporél bodase skate-nàrn allz in an stroach dipéndarn defatti vo dar hitz; di sunn bèrmp 'z bazzar bodada iz afti earde un dar loakh heft à zo hevase zuar in hümbel. Balamäng azta disa nezz heftege, khintze z' soina hërta kheltar (0,6 grade mindar alln 100 mètre) fin azze kondensàrt: asó bortnda di bolkhnen. In di groazan bolkhnen von temporél makma rivan fin afti viarzekh grade untar zero un di trupfan bazzar tüan

palle zo legase in schaur. Aniaqlana molèkola bazzar hatt a karika elètrika un ditza iz allz daz sèll bodada iz mengl vor an temporàl pitt tondar, plitzegar, bint un reng. Dar 90% von plitzegar bobar seng stian lai inn drinn in di bolkhnen un az iz nacht machansa a liacht sovl azpi 'z berat takh; daz ändar 10% anvétze rift afti earde, aft alle di sèlln sachandarn boda hãm an spitz, azpe dar kampanil, di häuser, graoze khnottn, èlbarn, un asó vür. Aztada iz nicht boda ventzart au vo dar earde un boda iz schümma hoach, az bi tortimitt in an kampigl, magatz khemmen vür ke di saétte valn af di vichar (lai vert in Milegruam soinda gistànt gitötet zboa khüa) un afti laüt. A plitzegar iz guat

zo macha fermàrn 'z hèrtz vonan mentsch odar zo schedega di polmü, ma 'z iz nèttnètt khött ke alle mochan stèrm. Daz birsarste, vor di sèllnen boda übarlem, soinz lai groazan prüs-lar af di haut. In da gântz bèlt ania-glaz djar 1000 laüt khemmen gipòkht vonar saétta un vo alle dise lai 200-300 stèrm; di meararstn soìn khennt givànk balsa soìn gest nà zo vischa odar zo spila a golf (poade dise spòrt machtmase haltante in di hent eppaz

gimacht pitt aisan). Ma bia tüatma zo vorstiana ke a saéta izzaz nà zo valla affon khopf? Az ma à heft zo hõara gutzln di haut vo poade di arm, az ma hatt smània untar di har boda laise laise hevan à zo hevaze paràrdja, un azta alle di sachandar gimacht pit aisan uminùm üs hevan à zo khlingla.. alóra iz pezzar hevan à zo péta az allz gea girècht.

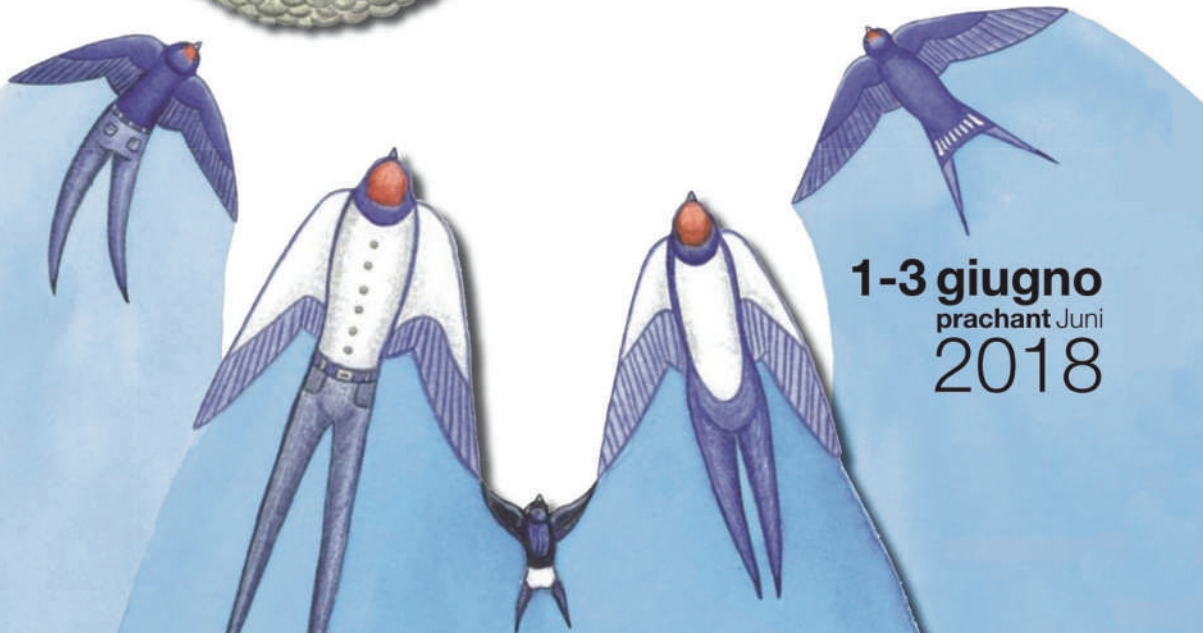
AvT

Bidrümme atz Lusérn

Bar paitn alln in lusérnar un in tschelln vo Lusérn atz Lusérn di earstn drai tang von prachant. Zo bizzasan mearar tüat gian atti website von Kulturinstitut www.istitutocimbro.it

Bidrümme atz
Lusérn

1-3 giugno
prachant Juni
2018

A platz pitt "tiave burtzan": dar Plètz von Motze

Sicuramente il Trentino, soprattutto la parte est della Valle dell'Adige, rappresenta uno dei luoghi dove la lavorazione primaria dei metalli, nel periodo tra il secondo e il primo millennio a. C., ha fortemente caratterizzato non solo l'economia di questa terra, ma ha profondamente modificato il territorio stesso.

Dar "Plètz von Motze", in an stroach èkhar, bisan un balt, un no pellar, vor tausankhunzboachundart djar a groaza bèrkstatt boda di laüt, pittnar groaza un sbera arbat, hãm auzgizoget in khupfar.

No in ta' vo häüt, khànante lesan bazta no iz gistànt, matma seng bazta steat von övan, von plètz bosa hãm gimalt un bosa hãm auzgibèst in khupfar. Di lait boda est iz gidenkht pitt vaüchtn un lèrch, untar zen zentimetre earde lugàrt a gântza

lãmmar schlakkn. Schlakkn bodaz khön ke sèmm izta zuargirift, auar vodar Valsugàna, an hauf gimalate krötz un, benn von krötz hãm sa gi-hatt verte auzziaga in khupfar, disar iz gânt zo giriva nidar zuar Venedig bodar iz khent gimacht bidar zorgian un, pitnan 5% vo stånjo, izzar khent bronzo.

Ditza un vil ändarz khüttaz, no in ta' vo häüt, dar "Plètz von Motze".

